

Sygn. akt I CK 239/05

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Skowrońska-Bocian (przewodniczący)

SSN Hubert Wrzeszcz (sprawozdawca)

SSN Tadeusz Żyźnowski

w sprawie z powództwa "M(...)" Spółki Jawnej w W. przeciwko T. W. - Redaktorowi Naczelnemu tygodnika "N(...)" o nakazanie, po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 6 grudnia 2005 r., kasacji pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 30 listopada 2004 r., sygn. akt VI ACa (...),

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 6 maja 2003 r. oddalił powództwo o opublikowanie sprostowania.

Sąd ustalił, że w numerze (...)/2002 „N(...)” z dnia 28 lipca 2002 r., wprowadzonym do sprzedaży dnia 22 lipca 2002 r., ukazał się artykuł „I. (...)” napisany przez T. B. i G. I.

Publikację artykułu poprzedziła przeprowadzona dnia 11 lipca 2002 r. rozmowa G. I. z L. K. Powód prosił wówczas o odłożenie publikacji artykułu do czasu jego powrotu z zagranicy.

Dnia 29 lipca 2002 r., dzień po przyjeździe do kraju, L. K. przeczytał artykuł w „N.(...)” (w internecie zapoznał się z nim dnia 22 lipca 2002 r.).

Dnia 27 sierpnia 2002 r. L. K. złożył sprostowanie, będąc przekonany, że obowiązuje roczny termin do jego wniesienia. Redaktor naczelny w piśmie z dnia 3 września 2002 r. uznał, że powód domaga się opublikowania odpowiedzi i – na podstawie art. 33 ust. 2 pkt 5 prawa prasowego – odmówił jej opublikowania. Jego zdaniem nie spełniała ona wymagania przewidzianego w art. 32 ust. 7 prawa prasowego, który stanowi, że tekst odpowiedzi nie może być dłuższy – jak napisał – od dwukrotnej objętości materiału, którego odpowiedź ma dotyczyć.

Dnia 11 września 2002 r. L. K., wskazując na proporcje między objętością tekstu artykułu i tekstu sprostowania (artykuł liczy 8880 znaków, a sprostowanie – 9071 znaków), ponownie wniósł o opublikowanie sprostowania.

Dnia 16 września 2002 r. redaktor naczelny powiadomił powoda, że odmawia publikacji sprostowania, ponieważ spośród przewidzianych w prawie prasowym przesłanek odmowy publikacji sprostowania lub odpowiedzi – poza wskazanymi w art. 33 ust. 1 pkt 4 i ust. 2 pkt 3 i 4 prawa prasowego – występują wszystkie. Stwierdził również, że sprostowanie (odpowiedź) nie spełnia wymagań określonych w art. 31 prawa prasowego, narusza dobra osobiste innych osób tj. M. N., prof. L., członków Komisji Konkursowej P.(...), odnosi się do kwestii nie dotyczących powoda i spółki „M.(...)”, a osób trzecich, np. M. S., A. S., B. B., Fundacji przeciwko L., P.(...). Redaktor naczelny stwierdził też, że tekst powoda jest „po części specyficzną polemiką, a po części materiałem reklamowym”.

Dnia 17 października 2002 r. redaktor naczelny podtrzymał stanowisko wyrażone w piśmie z dnia 16 września 2002 r. i uznał dalszą korespondencję z powodem za bezcelową.

Dnia 15 listopada 2002 r. powód, reprezentowany przez adwokata, przysłał do redaktora naczelnego oświadczenie, którego treść jest taka, jak zawarta w żądaniu pozwu, i wniósł o jego opublikowanie jako sprostowania. Redaktor odmówił publikacji tego sprostowania z powodu złożenia go po terminie przewidzianym w art. 33 ust. 2 pkt 4 prawa prasowego.

Sąd Okręgowy uznał, że decyzja redaktora naczelnego o odmowie publikacji sprostowanie z dnia 27 sierpnia 2002 r., nadesłanego z zachowaniem ustawowego terminu, była uzasadniona. Sprostowanie nie odpowiadało bowiem wymaganiu przewidzianemu w art. 32 ust. 7 prawa prasowego. W tej sytuacji kwestia, czy powód domagał się publikacji sprostowania czy odpowiedzi oraz wskazywanie dalszych przyczyn odmowy ich publikacji nie miało – zdaniem Sądu – istotnego znaczenia.

Nie ma podstaw do uznania, że żądanie opublikowania sprostowania z dnia 15 listopada 2002 r. zostało złożone w terminie. To sprostowanie, niezależnie od tego, że zostało nadesłane po upływie ustawowego terminu, nie spełnia także wymagania z art. 32 ust. 7 prawa prasowego (jest zbyt obszerne), które stanowi samodzielną przesłankę do odmowy jego publikacji.

Sąd Apelacyjny zaskarżonym wyrokiem zmienił orzeczenie Sądu pierwszej instancji i uwzględnił powództwo.

Sąd odwoławczy, przyjmując, że art. 31 prawa prasowego nie wyklucza opublikowania oświadczenia zawierającego zarówno sprostowanie, jak i odpowiedź, uznał, że treść oświadczenia, którego opublikowania żądają powodowie, odpowiada wymaganiom sprostowania i odpowiedzi. Opublikowany artykuł zawiera wiadomości nieprawdziwe i nieścisle odnoszące się do prowadzonej przez powodów w formie spółki cywilnej działalności pod nazwą „M.(...)”. Pozwany nie podał źródeł uzyskania danych dotyczących faktur przytoczonych w artykule, a jednocześnie nie zakwestionował skutecznie danych zawartych w pismach powodów. Manipulując danymi liczbowymi dotyczącymi pieniędzy uzyskanych z budżetu i żądanych za spełnione świadczenia, przypisano powodom działania sprzeczne z zasadami etyki lekarskiej i współzycia społecznego. Postępując w ten sposób naruszono także dobre imię działających w sferze usług zdrowotnych powodów.

Sąd Apelacyjny przyjął, że w sprawie znajduje zastosowanie art. 33 ust. 3 zdanie drugie prawa prasowego i uznał, że sprostowanie z dnia 15 listopada 2002 r. zostało nadesłane z zachowaniem terminu z art. 33 ust. 4 prawa prasowego.

W kasacji, opartej na obu podstawach z art. 393¹ k.p.c., pełnomocnik powodów zarzucił naruszenie przepisów prawa prasowego tj. art. 31 pkt 1 i 2 w zw. z 32 ust. 5 i 6, art. 31 pkt 1 i 2 w zw. z 33 ust. 1 i 2, art. 31 pkt 1 i 2 w zw. z art. 33 ust. 1 pkt 1,2 i 3 oraz art. 33 ust. 2 pkt 1, art. 31 pkt 1 i 2 w zw. z art. 33 ust. 1 pkt 1,2 i 3, art. 33 ust.3 zdanie drugie w zw. z art. 33 ust. 2 pkt 4 i art. 33 ust. 2 pkt 5, art. 32 ust. 7 w zw. z art. 33 ust. 2 pkt 5, art. 33 ust. 2 pkt 4, art. 39 ust. 1 w zw. z art. 33 ust. 2 pkt 4 i art. 33 ust. 3 zdanie

drugie oraz obrazę art. 233 § 1 i art. 328 § 2 k.p.c. Powołując się na te podstawy wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawie budziła kontrowersje kwestia, czy powodowie domagali się opublikowania sprostowania czy odpowiedzi. Sąd Apelacyjny uznał, że oświadczenie, którego publikacji żądali powodowie, zawiera obok elementów sprostowania także treści kwalifikujące je jako odpowiedź. Sąd, dokonując takiej oceny charakteru oświadczenia, trafnie przyjął, że nieprecyzyjne wytyczenie w prawie prasowym granic między sprostowaniem a odpowiedzią może prowadzić – co podkreśla się także w piśmiennictwie – do takiej kwalifikacji oświadczenia powodów. Na aprobatę zasługuje też stanowisko Sądu, że o charakterze oświadczenia decyduje nie jego nazwa, ale treść oświadczenia (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 26 maja 1992 r., I ACr 69/92, OSA 1992, nr 12, poz. 89). Nie ma dostatecznych powodów, które przemawiałyby za oddaleniem powództwa o opublikowanie sprostowanie tylko dlatego, że nazwa nadana oświadczeniu przez powoda jest nieadekwatna do jednoznacznej treści oświadczenia.

Przyjęta przez Sąd kwalifikacja oświadczenia, którego publikacji domagali się powodowie, ma jednak – co uszło uwagi Sądu – wpływ na zasady jego publikacji, ponieważ prawo prasowe różnie określa reguły publikacji sprostowania i odpowiedzi. Zasadnicza różnica polega na tym, że sprostowanie – w przeciwieństwie do odpowiedzi – nie może być komentowane w tym samym numerze, dopuszczalne jest jedynie zamieszczenie prostej zapowiedzi polemiki i wyjaśnień (art. 32 ust. 5 prawa prasowego). Poza tym sprostowanie w drukach periodycznych powinno być opublikowane lub przynajmniej zasygnalizowane w tym samym dziale, w którym zamieszczono prostowany materiał prasowy, opatrzone widocznym tytułem i złożone czcionką równorzędną z prostowanym materiałem prasowym (art. 32 ust. 5 prawa prasowego).

Ze względu na obowiązujące różnice reguł publikacji sprostowania i odpowiedzi, oświadczenie, które zawiera zarówno elementy sprostowania, jak i odpowiedzi, nie może być opublikowane według zasad publikacji sprostowania. Dlatego należy podzielić wyrażony w piśmiennictwie pogląd, że tego rodzaju oświadczenie podlega publikacji według reguł zamieszczania wypowiedzi. Żądający publikacji oświadczenia, który sam zredagował je tak, że zawiera ono obok elementów sprostowania także treści odpowiadające odpowiedzi, powinien się liczyć z konsekwencjami dotyczącymi zasad publikacji tego oświadczenia, nawet jeśli nazwał je sprostowaniem, ponieważ o jego

charakterze decyduje nie nazwa, ale treść oświadczenia. Tymczasem Sąd Apelacyjny – pomijając ustalony charakter oświadczenia powodów – nakazał jego publikację według zasad regulujących zamieszczenie sprostowania. W tej sytuacji zarzut skarżącego, że wyrok został wydany z naruszeniem art. 32 ust. 5 i 6 prawa prasowego należało uznać za uzasadniony.

Sporna w sprawie jest także kwestia, czy oświadczenie, którego publikacji domagają się powodowie, spełnia wymaganie przewidziane w art. 32 ust. 7 prawa prasowego. Objętość tekstu sprostowania lub odpowiedzi – zgodnie z przytoczonym przepisem – nie może przekraczać dwukrotnej objętości fragmentu materiału prasowego, którego dotyczą. Należy podkreślić, że podstawę ustalenia maksymalnej objętości sprostowania lub odpowiedzi nie stanowi cały materiał prasowy, lecz tylko ten jego fragment, którego dotyczy sprostowanie lub odpowiedź. Ma to znaczenie w sprawie, ponieważ zarówno z pisma redaktora naczelnego z dnia 3 września 2002 r., jak i z pisma powodów z dnia 11 września 2002 r. wynika, że za podstawę ustalenia dopuszczalnej objętości sprostowania lub odpowiedzi przyjęto cały materiał prasowy.

Sąd Apelacyjny, wydając orzeczenie reformatoryjne, w ogóle nie zajął się kwestią, czy oświadczenie, którego publikacji żądają powodowie, odpowiada wymaganiu określonymu art. 32 ust. 7 prawa prasowego, mimo że korzystne dla pozwanego stanowisko Sądu Okręgowego w tej sprawie zakwestionowali powodowie w apelacji. W tej sytuacji nie można odeprzeć zarzutu skarżącego, że zachodziła podstawa do odmowy publikacji nadesłanego przez powodów oświadczenia ze względu na niespełnienie wymagania przewidzianego w art. 32 ust. 7 prawa prasowego. W konsekwencji zarzut skarżącego, że wyrok został wydany z naruszeniem art. 32 ust. 7 i art. 33 ust. 2 pkt 5 prawa prasowego należało uznać również za uzasadniony.

Sąd Apelacyjny uznał, że termin do nadesłania oświadczenia, którego publikację – zgodnie z żądaniem pozwu – nakazał, rozpoczął bieg na nowo, ponieważ zaistniała sytuacja przewidziana w art. 33 ust. 3 prawa prasowego.

Przytoczony przepis stanowi, że w razie odmowy zamieszczenia sprostowania lub odpowiedzi zarówno ze wskazanych w nim przyczyn stanowiących obligatoryjną, jak i fakultatywną podstawę odmowy, redaktor naczelny ma obowiązek wskazania fragmentów, które nie nadają się do publikacji. Zainteresowany ma wówczas prawo do nadesłania poprawionego w ten sposób sprostowania lub odpowiedzi w terminie określonym w art. 33 ust. 2 pkt 4 prawa prasowego, który biegnie na mowu o dnia doręczenia zawiadomienia o odmowie i jej przyczynach.

Rzecz w tym, że z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika, które z pism redaktora naczelnego, należące do prowadzonej przez strony przez kilka miesięcy korespondencji, spełnia wymagania poprawionego – w rozumieniu art. 33 ust. 3 zdanie drugie prawa prasowego – sprostowania lub odpowiedzi i stanowi podstawę do ustalenia, że termin wskazany w art. 33 ust. 2 pkt 4 prawa prasowego zaczął bieg na nowo. W tej sytuacji stanowisko Sądu, że zawarte w piśmie z dnia 15 listopada 2002 r. oświadczenie powodów, którego opublikowania żądali, zostało nadesłane z zachowaniem biegnącego na nowo terminu przewidzianego w art. 33 ust. 2 pkt 4 prawa prasowego, nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Nie wystarczy bowiem do jej przeprowadzenia ogólnikowe stwierdzenie Sądu, że wymiana korespondencji między stronami, świadcząca o swoistych negocjacjach, przemawia za przyjęciem, że wspomniany termin zaczął bieg na nowo. Stwierdzone uchybienie uzasadnia zarzut obrazy art. 328 § 2 k. p. c. Nie pozwala też odeprzeć zarzutu naruszenia art. 33 ust. 3 prawa prasowego.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy – na podstawie art. 393¹³ § 1 k.p.c. w zw. z art. 3 ustawy z dnia 22 grudnia 2004 r. (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98) – orzekł, jak w sentencji wyroku.